

in profectione expeditionis illius, per terras ducatus Mazoviae eundo, habituri essetis, attentis, vestris quam et consiliariorum nostrorum pro vobis petitionibus porrectis annuendum duximus, et de eorundem consiliariorum nostrorum consilio ab hac ipsa expeditione bellica liberos vos dimisimus et dimittimus praesentium per tenorem, ita tamen, ut dum secundae restes nostrae per et infra regnum nostrum publicatae et proclamatae fuerint, ad solutionem exactionis illius bellicae teneamini. Quod vobis et unicuique vestrum innotescimus mandantes, et quam primum restes nostrae secundae huiusmodi per nos praemissae fuerint, exactionem ipsam alias *wojenne* plenarie et ex integro persolvere nobis debeatis. Pro gratia nostra secus non facturi. Datum Pyotrkoviae in conventionione generali, die dominico conductus Paschae [15 IV] anno Domini millesimo quingentesimo nono, regni nostri anno tertio.

VI. [LITTERAE RESTIUM]

[1]. Litterae restium per terras Minoris Poloniae missae.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae etc. Universis et singulis subditis nostris ad expeditionem bellicam de iure et consuetudine obligatis in terra Cracoviensi et districtu eiusdem ubilibet existentibus praesentibus requirendis sincere et fidelibus nostris dilectis gratiam Regiam. Sincere et fideles nostri dilecti. In hac conventionione generali de defensione Regni consultandum de universorum consiliariorum consilio expeditionem toti Regno indiximus generalem quam vobis praesentibus in vim primarum et secundarum restium missis innotescimus mandantes, ut unusquisque vestrum iuxta facultatem bonorum suorum seu iuxta conscriptionem superiori anno factam se ad eandem expeditionem prepararet pro die et loco ultimis restibus designando profecturi est constitutum. Volumus autem, ut praesentes restium litteras unus ad alium sibi viciniorem, ut moris est, sine mora transmittat. Ultimus vero eas loci capitaneo repraesentet, aliter sub bonorum amissione facere non ausurus. Datum in conventionione generali Pyotrkoviensi, sabbato intra octavas Paschae [14 IV], anno Domini 1509.

[2]. Restium litterae.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae etc. Universis et singulis subditis nostris ad bellicam expeditionem de iure, constitutione et consuetudine quemlibet obligatis, in terra Cracoviensi et districtu eiusdem praesentibus requirendo. Sincere et fidelibus nostris dilectis. Noveritis et quilibet vestrum pro certo sciat, quod *waywoda* Valachie pace, quam hactenus nobiscum et cum universo Regno nostro et dominiis habuit, postposita et nobis nihil tale opinantibus violata exercitum ex omnibus subditis suis valide congregavit, fortassis et a Turco auxilia habiturus et iam in crastino festi sancti Ioannis Baptistae [25 VI] villis, oppidis Podoliae conflagratis civitatem et castrum Camenecz circumvallavit et expugnare nititur. Cui quidem si in hoc proposito suo ^a“feliciter succederet”^b, sine dubio non remaneret contentus^a in hoc, sed ulterius ad vastandum Regnum procederet. Volentes itaque deffensionem celerrimam et opportunam adversus eundem facere et constituere, decrevimus personaliter omnibus terris et subditis nostris exercitualmente congregatis in campum quantocelerius progredi. Quapropter vobis omnibus et singulis status et conditionis cuiuslibet existentibus ad servitium^c bellicum obligatis his nostris ultimis restium litteris mandamus et praecipimus, ut pro die sancti Petri ad Vincula [7 VIII] proximae futuro circa Grodek armati sufficienter in personis suis propriis conscripta expeditione posthabita, quam hac vice retractamus sed iuxta bonorum suorum facultatem apud nos compareatis et ad nos omnino conveniatis sub amissione vitae et bonorum, ut ex eodem loco ordinati, congregati in Dei nomine ad hostem opugnandum et exterminandum procedamus. Et si quispiam vestrum locum et tempus praefatum neglexerit, vita et bonis irreversibiliter privabitur. Igitur secus non facturi praesentes autem restium litteras alter alteri proximiori fideliter,

^{a-a} *Na wysokości tego wiersza, na marginesie dopisano:* quod absit.

^b *W rękopisie:* subcederet.

^c *W rękopisie:* suicium.

ut moris est, mittat et ultimus easdem capitaneo loci restituat similiter sub vitae et bonorum amissione. Datum Cracouie, feria secunda festi Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae [2 *VII*], anno Domini 1509.

[3]. Ad capitaneos.

Sigismundus etc. Generose, fidelis noster dilecte. Valacho Camenecz opugnato et in Regnum cum suis exercitibus incursionem faciendam facere volenti in Dei nomine cum exercitibus nostris occurrere personaliter decrevimus. Utque exercitus omnium terrarum circa Grodek congregentur pro festo sancti Petri ad Vincula [7 *VIII*] proxime futuro litteras restium ad te mittimus tibi mandantes sub vitae et bonorum amissione, ut statim et omni mora postposita restes ipsas nostras per terras et districtus sui capitaneatus dirigas et circumferre, ut moris est, bellicue^d proclamationem facias. Ut quilibet ad bellum obligatus pro die et loco praedictis sub vitae et bonorum amissione compareat et cum suo castellano ordinato dampna non faciendo ad locum deputatum proficiscatur per terram Lublinensem propter commeatuum habundantiam et navigii^e facilitatem, quod si quis secus fecerit, sine gratia bonis et vitae privabitur. Tu vero nihil, quod tui officii est, neglecturus sub poena superius expressa. Datum, ut supra, in litteris restium.

[4]. Ad civitates pro curribus bellicis.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae etc. Famosi fideles nostri dilecti ad rem publicam hostilem *waywode* Valachiae vim et impetum, qui his diebus valido undequaque congregato exercitu in terras Podoliae Regni nostri excursionem fecit exercitusque suos ad opugnandum Camyenecz subduxit et, ut certo didicimus, ita se^f instituit, ut possit etiam praesidio Thurcarum longius et lacius in Regnum nostrum debacchari ac illud quanto immanioribus depopulationibus afficere, decrevimus personaliter pro die sancti Petri ad Vincula [7 *VIII*] proxime instanti circa Grodek cum universis subditis nostris ad bellicam expeditionem quoquomodo obligatis constitui feliciter. Idcirco vobis mandamus omnino habere volentes, ut ad diem et locum suprascriptos currus ad bellicam expeditionem per vos dari solitos debitosque cum omnibus necessariis et apparamentis atque peditibus armatis expeditis ac sub vitae et omnium bonorum vestrorum privatione nobis missuri, aliter sub poenis praedictis facere non ausuri. Datum Cracouie, ut supra. Similes litterae datae sunt ad omnes civitates et oppida totius Regni super talem expeditionem currendam obligata, prout in speciali registro continuentur^g descripta.

[5]. Restes per universum Regnum missae et litterae ad episcopos ac palationes.

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae etc. Reverendissime in Christo pater domine, dominis nobis dilecte! Tametsi nobis ab exploratoribus iam pridem nuntiaretur, quod *waywoda* Valachiae exercitum valide congregaret ac instrueret, tamen ambigua opinio habebatur, quorsum eundem vertere vellet, nam alii adversus Tartaros, alii adversus Transalpinos, reliqui vero adversus nos et dominia nostra ipsum nonnihil molliturum ferebant, quia vero ex parte nostra nulla causa data est et utique longiuscule a finibus nostris exercitum cogeant, non videbatur nobis verisimile eundem adversus nos quidquam suscipere atque inchoare debere, praesertim quod Serenissimus dominus Hungariae Rex per cum oratorum, quem Pyotrkouie habuit, nos obtabat, ut in Valachum nihil cogitaremus sed nec quidquam ab ipso metueremus et interdum^h nihil opinaremur nec metueremus, tale aliquid nuntiatum est nobis, quod ipse *waywoda* villis pluribus Podoliae conflagratis civitatem Camenecz obsidione iunxit et altero exercitu illam terram ultra Bucovinam sue potestati subiecit. Permoti itaque eo nuntio praesertim quod casus periculum minimalem non negligendi, sicut scripsimus, Serenissimo domino Hungariae Regi eius rei positionem affectandam, ut S. maturo suo consilio provideat, antequam res in degradationemⁱ veniat et litteras restium per universum Regnum circumferre fecimus mandantes, ut

^d *W rękopisie*: bellumque.

^e *Odczyt wątpliwy*.

^f *Odczyt ostatnich trzech wyrazów wątpliwy*.

^g *Odczyt wątpliwy. W rękopisie*: cotietr.

^h *Odczyt wątpliwy*.

ⁱ *W rękopisie*: degladiacionem.

festive quilibet se ad arma moveat et versus Grodek pro die sancti Petri ad Vincula [1 VIII] se conferat. Nam et nos eadem propria in persona Deo favente proficiscemur daturi operam, ut salutem Regni nostri prospiciamus, sed quoniam illic res bellica gerenda est, ubi non satis apte geri potest sola nobilitate sine servilibus, cogitamus de suscipiendo aliquibus servilibus, pro quibus tamen suscipiendis nervos deficit, quoniam quicquid provenit ex tributis subsidiis, illud totum in necessitatem reipublicae et in exolvenda^j debita praedecessorum nostrorum iuxta voluntatem vestram impensum est. Consulendum nuper nunc est, quoniam hec res, que non parvi momenti est et fortassis Thurci subsidiis non carebit, bene et cum Regni decore geri possit, praesertim quod nobis pro commodo et decore Regni nec nobis ipsis parendo putamus, quandoquidem ratio dictare videtur. Si res hec bonis ceptis agredietur, bonus exitus sperandus est et longa pax de secus verendum est aliquod difficilior in futurum. Quapropter Reverendissima Paternitas Vestra non modo consulat, quo res eadem recte geratur sed etiam adjuvet, ut patriae decus et salus, cui quilibet obligatus est, magno annis protegatur et retineatur, similicam facturam habentur, considimus et speramus.

Ad saeculares huic addimus:

Iam istud, quod superius scriptum est, erat conclusum. Postea venerunt litterae nobis tam ex Transilvania quam etiam Lithuania, quibus facti sumus certiores, quod Valachus habeat in auxilium Multanos Transalpinos et Turcos, ideoque nihil cunctandum est neque immorandum, sed celerrime consurgendum. Et iam nos infra decem dies hinc movebimus. Vos autem affectamus vobis mandantes, ut quanto celerius^k vos cum terris moveatis et ad locum destinatum procedatis et aliter non facturi pro gratia nostra. Datum Cracouie, feria quinta intra octavas Visitationis Gloriosissimae Virginis Mariae [5 VII], anno Domini 1509.

[6]. Aliae litterae restium pro celeriori expeditione.

Sigimundus. Universis et singulis subditis nostris ad bellicam expeditionem de iure, consuetudine et instituto quamlibet obligatis in terra et districtu Cracouiensi ubilibet existentibus, praesentibus, requirentibus sincere et fidelibus nostris dilectis. Invalescentibus hostibus, qui non contenti, quod Camenez oppugnaverint expugnantque et illam cinctam obsidione urgent, sed usque Halycz, Rohatin et ceteris villis et oppidis in cinerem redactis conflagratisque in Leopolim penetrarunt illamque taliter iam obsidione urgent et atrociter expugnant. Cuius suburbia in toto combustissent, si nostri ex civitate erumpentes eos non propulissent et quosdam profligassent, decrevimus congregare ad exercitum, quoscunque possumus, ut a populandis lacerandisque visceribus Regni eosdem cum auxilio Regni prohibeamus, donec vires nostras efficacius congregemus et reintegremus. Quapropter iam non expectandus est dies in restibus designatus, sed velocissime tanquam ad interdum vehemens opprimendum, consurgendum est et succurrendum periclitanti patriae, pro qua quilibet vir bonus omnia extrema facere debet. Nos vero parati sumus, sed neminem habemus, cum quo consurgere debeamus, nam nec^l serviles adhuc in toto parati sunt, tamen utique maturando se praeparant^l.

Ad castellanos mandatum. Quocirca tuam S. hortamur rogamusque et strictissime mandamus, ut consurget cum terra et districtu ad se pertinentibus et veniat versus Pylzno, quia fortassis iam alibi congregatio fieri non potest aliisque omnibus similiter faciendum persuadeat, quodsi hac in re tuam diligentiam cognoverimus, plurimum honorem te dignum censebimus atque ideo aliter etc.

Ad capitaneos. Quocirca fidelitati tuae mandamus strictissime praecipendum, quatinus ubique in capitaneatu suo mox visis praesentibus et absque ulla mora proclamationem fieri mandes, ut omnes et singuli subditi nostri de capitaneatu tuo expeditionem bellicam debentes versus Pylzno se conferant quantissime [sic] etiam non expectato die in litteris restium designato, quia fortassis iam alibi congregatio fieri non poterit. Ideo aliter etc.

Ad dominos episcopos. Quoniam vero de statu Regni agitur, qui nunquam propinquior periculo fuit, quilibet praesumere debet sibi licere arma sumere et pugnare pro patria. Nam ibi nec aetati nec sexui nec sacris ecclesiae parcitur, quocirca S. vestram rogamus et hortamur

^j *Możliwa lekcja*: ante exolvenda.

^k *Odczyt wstępny*.

^l *Odczyt wstępny*.

mandantes, quatinus pro certo patriam in ea calamitate constitutam esse firmiter credat et ideo consulat, hortetur, commune faciat dignitare^m terrigenas, ut diem restibus constitutum non observent, sed versus Pilzno transire maturent, ne nobis coniuncturi, ut saltem possimus hostem prohibere, ne progrediatur, donec se alii congregaverint et ipsemet etiam adiuvet, sicuti melius potest, rem debitam dignamque et religioni virtutique sue congruam faciet, sicut eandem facturum confidimus. Datum Cracouiae, feria quintaⁿ, in vigilia sanctae Margarethae [12 VII], anno Domini 1509.

^m *Odczyt trzech ostatnich słów wątpliwy.*

ⁿ *W rękopisie: sexa quinta.*